

VỀ PHÂN KỶ LỊCH SỬ VÀ PHÂN KỶ LỊCH SỬ PHÁP LUẬT THÁI LAN

NGUYỄN QUẾ THƯƠNG*

Khi nghiên cứu về pháp luật Thái Lan thì việc phân kỳ lịch sử pháp luật Thái Lan là điều rất quan trọng cũng giống như việc phân kỳ lịch sử trong khi nghiên cứu lịch sử Thái Lan. Phân kỳ lịch sử pháp luật Thái Lan là nhằm nắm bắt được tiến trình phát triển của pháp luật để từ đó hiểu được những cơ sở nào có liên quan và liên quan như thế nào với pháp luật hiện hành. Tâm quan trọng này đã được các nhà nghiên cứu pháp luật Thái Lan khẳng định và họ đã từng bắt tay vào công việc phân kỳ lịch sử pháp luật Thái Lan⁽¹⁾. Qua những kết quả phân kỳ lịch sử pháp luật Thái Lan của các nhà nghiên cứu chúng tôi thấy sự phân kỳ lịch sử pháp luật Thái Lan có phần khác với sự phân kỳ lịch sử Thái Lan. Đó là về nét đại thể các nhà nghiên cứu pháp luật Thái Lan chia lịch sử pháp luật Thái Lan thành hai thời kỳ lớn: - Thời kỳ trước hiện đại (Pre-Modern Law); - Thời kỳ hiện đại (Modern Law), lấy triều đại của vua Ra-ma IV (vua Mông-

kut) thuộc Vương triều Rát-tạ-na-kô-xin làm mốc phân chia. Tuy vậy việc tham khảo và nắm vững các cách phân kỳ lịch sử Thái Lan cũng là điều không thể thiếu được trong khi nghiên cứu lịch sử pháp luật Thái Lan bởi vì pháp luật không thể tách rời chính trị và thời đại. Chính vì vậy mục đích của chúng tôi trong bài viết này là nêu lên các cách phân kỳ lịch sử Thái Lan để từ đó có thể thấy được mối quan hệ giữa phân kỳ lịch sử và phân kỳ pháp luật của Thái Lan thể hiện ở chỗ trên cơ sở hai thời kỳ lớn của pháp luật Thái Lan mà chia tiến trình pháp luật Thái Lan thành các giai đoạn cụ thể hơn nữa.

1. Các nhà nghiên cứu lịch sử Thái Lan đã đưa ra các cách phân kỳ lịch sử của mình và chúng tôi nhận thấy rằng có thể gộp lại thành hai xu hướng chính đó là xu hướng truyền thống và xu hướng hiện đại.

1.1. Xu hướng truyền thống tiến hành phân kỳ lịch sử dựa vào quá trình hình thành rồi suy vi của mỗi một vương

* Nguyễn Quế Thương, Viện Nghiên cứu Đông Nam Á.

triều. Theo xu hướng này thì lịch sử Thái Lan có thể phân thành các thời kỳ là: Thời kỳ Xụ-khổ-thay; thời kỳ A-giút-tha-gia; thời kỳ Thôn Bụ-ri; thời kỳ Rát-tạ-kô-xỉn. Cũng có thể bổ sung thêm một thời kỳ là thời kỳ người Thái trước khi thành lập nhà nước Thái⁽²⁾.

1.2. Xu hướng hiện đại là cách phân kỳ mà hiện nay nhiều nhà lịch sử đang đề nghị. Cách này có điểm khác biệt với cách trước ở chỗ không chỉ dựa vào các vấn đề thuộc về chính trị mà dựa vào các vấn đề thuộc về cuộc sống của con người trong xã hội không chỉ là phong cách sống mà còn là cách làm ăn sinh sống, thế giới quan và hệ thống tín ngưỡng, tập quán, sự bảo tồn và phát triển cuộc sống về mọi mặt. Bằng cách này mà người ta có thể phân kỳ lịch sử Thái Lan thành những thời kỳ cụ thể sau đây⁽³⁾:

1) Thời kỳ trước khi người Thái di cư xuống bán đảo Đông Dương⁽⁴⁾.

2) Thời kỳ người Thái di cư xuống bán đảo Đông Dương (Tha-ra-wa-đi, Xỉ-wi-chay, La-wáy, Chiêng-xẻn)

3) Thời kỳ Xụ-khổ-thay.

4) Thời kỳ A-giút-tha-gia.

- Vua Ra-ma Thíp-bo-đi I đến Vua Bo-rôm Tray-lô-ka-nát

- Vua Bo-rôm-ma Rát-cha II đến Vua Pra-xạt-thoong

- Vua Phra Na-rai đến Vua Êêk-ka-thất

5) Thời kỳ Thôn Bụ-ri.

6) Thời kỳ Rát-tạ-na-kô-xỉn:

- Ra-ma I (2323 PL – 2352 PL)

- Ra-ma II (2352 PL – 2367 PL)

- Ra-ma III (2367 PL – 2394 PL)

7) Thời kỳ Canh tân đất nước:

- Ra-ma IV (2394 PL – 2411 PL)

- Ra-ma V (2411 PL – 2453 PL)

- Ra-ma VI (2453 PL – 2468 PL)

- Ra-ma VII (2468 PL – 2477 PL)

8) Thời kỳ hiện đại (Thời kỳ Hiến pháp) từ năm 2457 PL (1932 DL) cho đến nay.

Những cách phân kỳ lịch sử kể cả xu hướng truyền thống lẫn xu hướng hiện đại đều là cơ sở rất cần thiết cho việc phân ra các giai đoạn cụ thể của lịch sử pháp luật Thái Lan.

2. Sự phân kỳ lịch sử pháp luật Thái Lan dựa chủ yếu trên sự thay đổi về mặt pháp luật. Nhưng sự thay đổi này bắt nguồn từ sự thay đổi của chính trị, xã hội và lối sống cũng như các cách làm ăn sinh sống của người Thái trong từng thời kỳ. Như trên đã nói, pháp luật Thái Lan có thể phân thành 2 thời kỳ chính là thời kỳ trước hiện đại và thời kỳ hiện đại. Sở dĩ lấy triều đại của vua Ra-ma IV làm mốc phân chia là vì triều đại Ra-ma IV là khoảng thời gian Xiêm tiếp nhận ảnh hưởng của pháp luật Tây phương để xây dựng bộ luật riêng cho mình về sau này. Việc phân kỳ lịch sử pháp luật Thái Lan cũng đã từng được Giáo sư R. Leng-ka chia thành 4 thời kỳ là: Thời kỳ A-giút-tha-gia; Thời kỳ 3 vị Ra-ma đầu của Rát-tạ-na-kô-xỉn; Thời kỳ Ra-ma IV và đầu Ra-ma V; Thời kỳ xây dựng pháp luật. Tuy vậy việc phân thành 4 thời kỳ như thế này cốt là nhằm cho chúng ta thấy một cách cụ thể

pháp luật Thái Lan xét trên bình diện một số sự việc nhất định. Nhưng trên phương diện luật pháp nói chung Giáo sư R. Leng-ka cũng cho rằng pháp luật thời kỳ 3 vị Ra-ma đầu của Rát-tạ-na-kô-xĩn cũng giống với pháp luật thời kỳ A-giút-tha-gia. Còn kể từ Ra-ma IV trở đi cho đến thời kỳ xây dựng pháp luật đều là thời kỳ hiện đại mà Thái Lan tiếp nhận ảnh hưởng của Phương Tây về pháp luật⁽⁵⁾.

2.1. Thời kỳ Thái Lan trước thời hiện đại (Pre-Modern Law) có thể chia thành 2 giai đoạn như sau:

1) Giai đoạn pháp luật Thái thực thụ hình thành từ văn hóa và tập quán cổ truyền của xã hội Thái gốc trước khi tiếp nhận ảnh hưởng của văn hóa Ấn Độ. Giai đoạn này là từ người Thái khi còn ở nơi chôn nhau cắt rốn cho đến thời kỳ nhà nước Xụ-khổ-thay. Đây là giai đoạn mà xã hội Thái là một xã hội mẫu hệ. Đó là người mẹ là chủ chốt trong gia đình. Trai gái sau khi lấy nhau thì người con trai về ở nhà vợ. Người phụ nữ là người trông nom con cái và làm việc kiếm ăn nuôi nấng cả gia đình. Người phụ nữ do đó đã trở thành người chủ trong gia đình, còn người nam giới thì giống như là khách trong gia đình nhà vợ. Khi có được vai trò như vậy trong gia đình thì người phụ nữ trở thành người có vai trò quan trọng trong xã hội.

Đặc điểm này là đặc điểm quan trọng về mặt xây dựng cơ tầng xã hội Thái và cũng là đặc điểm cổ xưa nhất. Nhưng việc xây dựng cơ tầng xã hội Thái này về sau đã thay đổi khi người Thái ở bán

đảo Đông Dương tiếp xúc và tiếp thu văn hóa Ấn Độ. Giai đoạn này của pháp luật cũng trùng với thời kỳ đầu của lịch sử Thái Lan mà các cách phân kỳ lịch sử theo xu hướng truyền thống và hiện đại đều làm như vậy.

2) Giai đoạn pháp luật Thái tiếp nhận ảnh hưởng văn hoá Ấn Độ vốn là thứ văn hóa coi trọng nam giới hay còn gọi là phụ hệ.

Khi người Thái di cư vào vùng bán đảo Đông Dương thì tại nơi đây đã có sẵn các nhà nước của người Môn và Khơme đồng thời tuân thủ theo mọi quy định của các nhà nước này. Dần dần ảnh hưởng của văn hoá Ấn Độ cũng ngấm sâu vào văn hoá Thái thực thụ làm cho văn hoá Thái thực thụ đã biến chuyển thành văn hoá Thái nhuộm màu văn hoá Ấn Độ qua lăng kính của Môn - Khơme. Ảnh hưởng này sâu sắc đến nỗi đã làm cho xã hội Thái thay đổi hẳn từ một xã hội mẫu hệ thành một xã hội phụ hệ và sau này khi người Thái đã chinh phục được các nhà nước Môn Khơme thì những ảnh hưởng này vẫn không bị mất đi mà còn tiếp tục được phát huy thêm. Do ảnh hưởng này mà địa vị của người phụ nữ bị thay đổi rất rõ ràng, người nam giới có nhiều quyền lực đứng trên phụ nữ. Vai trò của người phụ nữ bị hạn chế bởi văn hoá và các quy chế của xã hội.

Các bộ luật Thái cổ được sử dụng trong việc cai trị tiếp thu rất nhiều những ảnh hưởng của pháp luật Ấn Độ. Những đặc điểm của pháp luật Ấn Độ thông qua người Môn tin theo đạo Phật. Người Thái và người Môn coi như đó là

những điều thiêng liêng không ai có thể thay đổi được cũng giống như trường pháp luật tự nhiên của Phương Tây vậy. Luật cổ Ấn Độ này cũng được coi là cơ sở pháp luật mà người Thái đã sử dụng mãi cho tới tận vương triều Rát-tạ-na-kô-xỉn trước khi tiếp nhận pháp luật mới từ phương Tây. Như vậy giai đoạn này của pháp luật nó tương đương với cả mấy thời kỳ lịch sử kể từ người Thái có mặt tại bán đảo Đông Dương đến kết thúc triều đại Ra-ma III của vương triều Rát-tạ-na-kô-xỉn. Tuy vậy, trong quãng thời gian dài từ khoảng thế kỷ XIII đến giữa thế kỷ XIX này do trải qua nhiều vương triều với những thay đổi quan trọng của lịch sử và xã hội mà pháp luật Thái Lan cũng có những biến chuyển nhất định. Chẳng hạn pháp luật trong thời kỳ vương triều A-giút-tha-gia vốn là thời kỳ người Thái đã có những thay đổi lớn về thương nghiệp cũng như sự cai trị đất nước.

2.2. Thời kỳ pháp luật Thái Lan hiện đại được bắt đầu từ triều đại Ra-ma IV là lúc mà Thái Lan bắt đầu tiếp nhận lối nghĩ của pháp luật phương Tây là pháp luật mới vừa được du nhập vào xã hội Thái Lan và tiếp đó là có sự xây dựng bộ luật tong triều đại Ra-ma V. Có thể cho rằng đây là thời điểm mà Thái Lan bước vào quá trình lập pháp theo kiểu hiện đại.

Thời kỳ đổi mới về luật pháp theo kiểu hiện đại này được chia thành 3 giai đoạn sau:

1) Giai đoạn đầu là giai đoạn tiếp nhận pháp luật Anh vào sử dụng trước hết là để giải quyết từng vụ việc bởi vì

việc xây dựng pháp luật thành một hệ thống đòi hỏi phải mất nhiều thời gian. Sự tiếp nhận này xuất phát từ 2 con đường, đó là:

a- Tiếp nhận theo kiểu lấy từng điều để giải quyết hay còn gọi là Piece meal; tức là toà án sẽ đưa các điều của pháp luật Anh bổ sung vào những chỗ khuyết của pháp luật Thái Lan làm cho pháp luật Thái Lan được đầy đủ hơn lên.

b- Tiếp nhận theo con đường học ở các trường luật. Tức là Thái Lan cử các nhà luật học sang Anh để học sau đó trở về mở trường luật tại Thái Lan và những ảnh hưởng của pháp luật Anh đã bắt đầu xuất hiện trong thời gian này.

2) Giai đoạn này là giai đoạn quyết định xây dựng bộ luật hình sự và bộ luật dân sự đầu tiên có 2 phần theo kiểu Pháp. Nguyên nhân quan trọng dẫn đến việc phải xây dựng các bộ luật đó là vấn đề quyền lãnh sự tài phán; những người phương Tây viện cứ là luật pháp Thái Lan đã lỗi thời nên vin vào đó mà không chịu ra hầu toà của Thái Lan. Vì vậy cho nên Thái Lan phải tiến hành đổi mới pháp luật sao cho giống với một nước văn minh. Điều này đòi hỏi phải khẩn trương xây dựng các bộ luật mới. Trong thời gian đầu Thái Lan dự thảo bộ luật hình sự trước và đã thông báo sử dụng vào năm 2451 Pl (tức năm 1908 DL). Sau đó mới tiếp tục xây dựng bộ luật dân sự có 2 phần đầu tiên và đã thông báo sử dụng vào năm 2466 PL (tức năm 1923 DL) nhưng do còn nhiều điều chưa hợp lý và phải bàn cãi nhiều nên cũng cần phải được sửa đổi tiếp về sau này.

Nếu so với phân kỳ lịch sử thì đây là thời kỳ cuối Ra-ma V đến năm 1932.

3) Giai đoạn này là giai đoạn có sự quyết định xây dựng bộ luật hình sự theo kiểu của Đức mở đầu có phần chung. Người có vai trò quan trọng trong việc dự thảo luật lần này là Hầu tước Man-va-rát-xê-vi được giữ chức Thư ký Ủy ban dự thảo pháp luật. Trong khi làm việc ông đã làm theo ý của Vua Mông-kút (Ra-ma IV) là trên cơ sở bộ luật của Đức có sự bổ sung một số điểm ở bộ luật của Nhật Bản rồi cải biến đi để xây dựng bộ luật của Thái Lan và nhờ đó mà có thể loại bỏ được vấn đề quyền lãnh sự tài phán.

Trong thời kỳ pháp luật hiện đại này ngoài việc xây dựng các bộ luật ra trong triều vua Ra-ma V còn có sự cải cách quan trọng về toà án. Lúc này đã thành lập Bộ Công lý và sau đó là tập hợp tất cả các toà án ở khắp các nơi lại vào một chỗ. Có sự cải cách hệ thống cai quản đất nước và xây dựng các bộ luật trong đó có cả bộ luật xét xử.

CHÚ THÍCH

- (1) Xin xem: R. Leng-ka. *Lịch sử pháp luật Thái Lan*, tập 1. - Quỹ tài trợ Chương trình biên soạn giáo trình về Khoa học Xã hội và Nhân văn xuất bản; Băng Cốc, 1983. Pri-di Ka-xê-m-xấp. *Nguyên lý pháp luật*. - Khoa luật học, Trường Đại học Thăm-ma-xạt xuất bản, Băng Cốc, 1996. Xạ-vêng Bun-cha-lôm-vi-pháp. *Lịch sử pháp luật Thái Lan*. - Khoa Luật học, Trường Đại học Tham-ma-xạt xuất bản, Băng Cốc, 2004.
- (2) Xin xem tác phẩm tiêu biểu sau: Khun Vi-chit Mát-tra. *Đại cương về Thái Lan*. - Nxb Ruôm-xản, Băng Cốc, 1973.
- (3) Xin xem: Kan-chạ-ni La-oong-xi. *Sự phân kỳ lịch sử Thái Lan*. - Trong tuyển tập các bài nghiên cứu khoa học với nhan đề "Theo dòng suy nghĩ". - Công ty Phim Xuối xuất bản, Băng Cốc, 1989. Một số nhà nghiên cứu lịch sử Thái Lan ở nước ta cũng phân kỳ theo hướng này. Xin tham khảo: Phạm Nguyên Long, Nguyễn Tương Lai (đồng chủ biên). *Lịch sử Thái Lan*. Nxb Khoa học Xã hội, Hà Nội, 1998.
- (4) Còn được gọi là bán đảo Trung Ấn.
- (5) Xin xem: R. Leng-ka. *Lịch sử pháp luật Thái Lan*, đã dẫn.